

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ

**VZDĚLÁVACÍ PROGRAM
SPECIALIZAČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ
PSYCHOLOG VE ZDRAVOTNICTVÍ
PSYCHOTERAPIE**

LEDEN 2020

Obsah

Obsah	2
1. Cíl specializačního vzdělávání.....	3
2. Minimální požadavky na specializační vzdělávání	3
3. Rozsah požadovaných teoretických znalostí, praktických dovedností a seznam výkonů ...	4
3.1 Teoretické znalosti (získávají se vlastním studiem literatury, povinnou účastí na kazuistických seminářích a absolvováním povinného specializačního kurzu):.....	4
3.2 Seznam požadovaných výkonů (logbook).....	7
3.3 Účast na vzdělávacích aktivitách	8
3.4 Učební osnova praktické části.....	8
4. Hodnocení specializačního vzdělávání	9
5. Profil absolventa.....	10
5.1 Charakteristika činností, pro které absolvent specializačního vzdělávání získal způsobilost.....	10
6. Charakteristika akreditovaných zařízení a pracovišť.....	10
6.1 Akreditovaná zařízení a pracoviště	11
7. Programy povinných kurzů, stáží, seminářů	12
7.1 Charakteristika vzdělávacích aktivit.....	12
7.1.1 Program specializačního kurzu v psychoterapii.....	12
7.1.2 Program specializačních seminářů v psychoterapii	13
8. Seznam doporučené literatury	13

1. Cíl specializačního vzdělávání

Specializační vzdělávání v oboru **Psychoterapie** je určeno pro psychology ve zdravotnictví a klinické psychology. Jeho cílem je získání specializované způsobilosti osvojením specifických teoretických znalostí a praktických dovedností v oblasti psychoterapie, umožňující samostatnou činnost specialisty – **Psychoterapeuta**.

Za výkon povolání se považuje systematická psychoterapie, rehabilitace psychických funkcí u pacientů všech skupin se zdravotními nebo psychickými onemocněními, poruchami a riziky, školení ostatních zdravotnických pracovníků v oblasti psychoterapie a metodické řízení a organizace psychoterapeutické péče

2. Minimální požadavky na specializační vzdělávání

Podmínkou pro zařazení do specializačního vzdělávání v oboru je splnění základního kmene v oboru klinická psychologie a absolvovaných 200 hodin komplexního psychoterapeutického výcviku schváleného pro zdravotnictví. Psychoterapeutické výcviky schvaluje komise, která je navržena Institutem postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví (dále jen „IPVZ“) jako pověřenou organizací ministerstva ve spolupráci s odbornými společnostmi. Seznam schválených psychoterapeutických výcviků je zveřejněný na stránkách IPVZ a pravidelně (nejméně 1x ročně) aktualizován.

Specializační vzdělávání se uskutečňuje při výkonu povolání

- a) formou celodenní průpravy v rozsahu odpovídajícím stanovené týdenní pracovní doby podle ustanovení vyplývajícího ze zákona č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 96/2004 Sb.“) pod odborným dohledem klinického psychologa s kvalifikací v psychoterapii (psychoterapeuta) nebo lékaře s kvalifikací v psychoterapii, školitele, formou celodenní průpravy.
- b) nebo formou externí průpravy, která se liší od celodenní průpravy tím, že doba určená na praktické zdravotnické činnosti může být zkrácena nejvýše na polovinu doby stanovené pro celodenní průpravu. Úroveň a celková doba této průpravy nesmí být v součtu nižší než u celodenní průpravy. Za kvalitu a dodržení celkové délky externí průpravy, která nemůže být kratší než u celodenní průpravy, odpovídá akreditované zařízení.

Specializační vzdělávání sestává z praktické části, tedy z vlastní psychoterapeutické práce ve zdravotnictví a z části teoretické, která se skládá ze samostatného studia a z absolvování povinných vzdělávacích akcí.

Praktická část je tedy vlastní psychoterapeutická práce s pacienty a požadované minimální penzum konkrétních výkonů je popsáno dále ve vzdělávacím programu a jejich uskutečnění se zaznamenává do logbooku.

Teoretická část navazuje na pregraduální studium, specializační vzdělávání v klinické psychologii i na znalosti získané v průběhu psychoterapeutického výcviku. Požadované znalosti získá frekventant jednak vlastním studiem literatury, jednak povinnou účastí na kazuistických seminářích, kde jsou prezentované kazuistiky zasazovány do teoretického rámce, a jednak absolvováním povinného specializačního kurzu (popsaného dále v textu).

V rámci plnění podmínek specializačního vzdělávání probíhá hodina teoretické výuky v rozsahu 45 minut a praktická část v rozsahu 60 minut.

Celková délka specializačního vzdělávání je **minimálně 24 měsíců**.

3. Rozsah požadovaných teoretických znalostí, praktických dovedností a seznam výkonů

Nedílnou součástí vzdělávacího programu je vedení záznamu o provedených výkonech (logbook) v rámci celé odborné praxe. Seznam výkonů a jejich četnost je stanoven jako minimální, aby účastník specializačního vzdělávání zvládl danou problematiku nejen po teoretické, ale i po praktické stránce.

Specializační vzdělávání v psychoterapii navazuje na základní kmen v klinické psychologii, nicméně do doby složení základní atestace z klinické psychologie musí účastník pracovat pod odborným dohledem klinického psychologa.

3.1 Teoretické znalosti (získávají se vlastním studiem literatury, povinnou účastí na kazuistických seminářích a absolvováním povinného specializačního kurzu):

Vedle znalostí a dovedností, získaných během základního specializačního vzdělávání v klinické psychologii, musí psycholog ve zdravotnictví (nebo klinický psycholog) v rámci přípravy na výkon praxe psychoterapeuta rozšířit a prohloubit, případně nově získat, tyto teoretické znalosti:

Z oboru psychoterapie

□ *Obecná psychoterapie*

1. Definice, předmět, cíle, metody, základní předpoklady a charakteristiky psychoterapie
2. Historie a současné směry v psychoterapii
3. Indikace pro psychoterapii v klinické praxi
4. Účinné faktory individuální a skupinové psychoterapie
5. Psychoterapeutický vztah a pracovní aliance, přenos a protipřenos
6. Motivace, náhled a změna v psychoterapii
7. Psychoterapeutický proces, iniciace, propracování a ukončení léčby
8. Individuální psychoterapie
9. Skupinová psychoterapie

10. Terapeutická komunita
11. Rodinná terapie
12. Párová terapie
13. Etické principy v psychoterapii
14. Výzkum v psychoterapii
15. Výcvik v psychoterapii
16. Vztah psychoterapie a farmakoterapie
17. Negativní efekty psychoterapie a psychogenní iatrogenie
18. Motivační rozhovor

□ *Specifické přístupy v psychoterapii*

1. Psychoanalýza a psychoanalytická psychoterapie
2. Dynamická a interpersonální psychoterapie
3. Katatymně-imaginativní psychoterapie
4. Rogersovská (na osobu zaměřená) psychoterapie, psychoterapie zaměřené na emoce
5. Humanistická a existenciální psychoterapie, logoterapie
6. Gestalt terapie
7. Transakční analýza
8. Hypnotická psychoterapie
9. Kognitivně behaviorální terapie, dialekticko behaviorální terapie, schematerapie,
10. Relaxační terapie a na všímavost zaměřené terapie
11. Strategická komunikační terapie a rodinná terapie
12. Systemická a rodinná terapie, narativní psychoterapie
13. Integrativní psychoterapie
14. Psychodrama a dramaterapie
15. Arteterapie, muzikoterapie a psychogymnastika
16. Psychoterapeutická práce se sny a imaginací
17. Psychoterapeutické poradenství

□ *Speciální psychoterapie*

1. Psychoterapie u psychotických poruch
2. Psychoterapie u afektivních poruch
3. Psychoterapie u poruch adaptace
4. Psychoterapie u fobických a úzkostných poruch

5. Psychoterapie u obsedantně-kompulsivní poruchy
6. Psychoterapie posttraumatické stresové poruchy
7. Psychoterapie disociativních a konverzních poruch
8. Psychoterapie somatoformních poruch
9. Psychoterapie poruch příjmu potravy
10. Psychoterapie závislostí na návykových látkách
11. Psychoterapie sexuálních dysfunkcí
12. Psychoterapie u poruch sexuálního vývoje
13. Psychoterapie specifických poruch osobnosti
14. Psychoterapie u psychosomatických onemocnění
15. Psychoterapie u závažných a psychosociálně zatěžujících onemocnění, psychoterapeutické poradenství a psychoterapie u závažných tělesných onemocnění
16. Psychoterapie u pervazivních poruch v dětském věku
17. Psychoterapie emočních poruch v dětství
18. Psychoterapie poruch chování v dětství a adolescenci
19. Psychoterapie v případě suicidálního rizika
20. Psychoterapie traumatizovaného dítěte
21. Psychoterapie psychosomatického onemocnění v dětství a dospívání
22. Psychoterapie dítěte se závažným tělesným onemocněním nebo handicapem
23. Psychoterapie seniorů
24. Psychoterapie u umírajících

Z ostatních oborů

- Základní znalost psychofarmakologie a jejího specifického a nespécifického vlivu na psychoterapii, výhody a nevýhody kombinace
- Základní znalost biologických nefarmakologických terapeutických postupů v psychiatrii a jejich možného vlivu na psychoterapii
- Základní přehled principů a postupů psychosociální rehabilitace lidí s duševními poruchami

Odborné praktické znalosti a dovednosti:

- *Psychodiagnostika:*
 - Schopnost samostatné volby specifických diagnostických nástrojů a určení strategie vyšetření, dovednost administrace a interpretace psychodiagnostických technik a stanovení závěru relevantního pro vytvoření terapeutického a rehabilitačního plánu.

□ *Psychoterapie:*

- Praktická znalost psychoterapeutického vedení pacientů všech věkových skupin. Schopnost navázat kontakt s pacienty a jejich rodinnými příslušníky, s personálem zdravotnických zařízení.
- Schopnost (obecně) diagnostikovat osobnost a psychopatologii, formulovat psychoterapeutickou hypotézu a jako její důsledek navrhnout léčebný postup a tento následně realizovat nebo indikovat. Schopnost hodnotit a měřit výsledky psychoterapie.
- Schopnost provádět systematickou psychoterapeutickou péči a dlouhodobé psychoterapeutické vedení pacientů všech skupin.
- Znalost etiky v psychoterapii.

Všeobecné požadavky:

□ *Právní problematika ve zdravotnictví:*

- Právní problematika, organizace systému zdravotní péče. Zdravotnická legislativa, základní právní předpisy vztahující se k posudkové činnosti.
- Schopnost organizačně vést a plánovat provoz některého typu psychoterapeutického zařízení a koordinovat jeho práci s ostatními zdravotnickými pracovišti a poskytovat jim konsiliární služby. Zvládat spolupráci s odborníky jiných zdravotnických oborů, se zařízeními sociální péče a veřejnými institucemi. Má osvojeny základní pedagogické dovednosti a dokáže se aktivně podílet na výuce klinických psychologů, lékařů a ošetrovatelského personálu a školit v oboru psychoterapie.

3.2 Seznam požadovaných výkonů (logbook)

Uchazeč o atestační zkoušku z oboru psychoterapie musí předložit seznam pacientů, u nichž byly provedeny tyto výkony:

Výkony	Počet případů
Komplexní či cílené vyšetření se závěrem relevantním pro plánování a vedení psychoterapie (Psychoterapeutická diagnostika zaměřená na formulování případu a z toho odvozeného plánování terapie, diagnostika fungování pacienta (emoce, kognice, chování, vztahy, systémy), porozumění individuálním maladaptivním vzorcům a opakujícím se souvislostem pacienta, stabilizační, podpůrné intervence, budování pracovní aliance, konceptualizace problému pacienta, vytvoření základních hypotéz v daných oblastech, diagnostika opakujícího se maladaptivního vzorce, hypotéza o vzniku obtíží, cíl terapie, metoda terapie, její očekávaný účinek).	5
Systematická individuální psychoterapie u pacienta	3

s potížemi z oblasti úzkostných poruch v rozsahu alespoň deseti sezení.	
Systematická individuální psychoterapie u pacienta s potížemi z oblasti afektivních poruch v rozsahu alespoň deseti sezení.	3
Systematická individuální psychoterapie u pacienta s potížemi z oblasti psychotických poruch v rozsahu alespoň pěti sezení v rozsahu minimálně šesti týdnů.	3
Systematická individuální psychoterapie u pacienta s potížemi z oblasti závislostí v rozsahu alespoň deseti sezení.	3
Psychoterapie individuální, event. krizová intervence nebo individuální klinické poradenství u dětí a dospívajících (věk 0-19 let).	5 pacientů
Psychoterapeutická práce s rodinou.	10 sezení
Aktivní účast minimálně na 20 skupinových a/nebo komunitních sezeních vedených kvalifikovaným psychoterapeutem v kontinuitě – systematická účast.	20 sezení

3.3 Účast na vzdělávacích aktivitách

Kurzy, semináře	Počet dní
povinný specializační kurz před atestační zkouškou	5 dní
minimálně 1x za semestr povinná účast na teoretickém kazuisticky orientovaném semináři pořádaném pracovištěm akreditovaným pro teoretickou část VP. Alespoň jednou povinně s aktivní účastí.	Minimálně 4x 1 den
komplexní psychoterapeutický výcvik schválený pro zdravotnictví (Psychoterapeutické výcviky schvaluje komise, která je navržena pověřenou organizací ministerstva (IPVZ) ve spolupráci s odbornými společnostmi. Seznam schválených psychoterapeutických výcviků je zveřejněný na stránkách IPVZ a pravidelně (nejméně 1x ročně) aktualizován.).	
další odborné akce relevantní pro psychoterapii, pořádané IPVZ, AKP ČR, ČMPS, ČSL JEP, ČAP a jinými odbornými společnostmi.	

3.4 Učební osnova praktické části

Celková doba	Počet měsíců
Psychoterapie – povinná praxe (do dosažení specializované způsobilosti pod odborným dohledem kvalifikovaného psychoterapeuta) na psychoterapeutickém pracovišti, z toho nejméně 6 měsíců na	24 měsíců

akreditovaném pracovišti. Z těchto šesti měsíců musí být alespoň jeden měsíc na specializovaném psychoterapeutickém pracovišti.		
	Charakteristika specializovaného psychoterapeutického pracoviště - jde o pracoviště s lůžkovou či ambulantní formou péče, kde psychoterapeutické činnosti převažují nad ostatními léčebnými postupy. Takovým pracovištěm se rozumí nemocniční klinika, oddělení, denní či frakcionovaný stacionář s alespoň 2 odborníky s kvalifikací v psychoterapii. Na takovém pracovišti probíhá psychoterapeutická diagnostika a indikace vhodné psychoterapeutické léčby. Tato léčba probíhá v rámci psychoterapeutického programu, který sestává z individuálních a skupinových forem systematické psychoterapie a případně rodinné terapie.	1 měsíc

Povinnou praxi na akreditovaném pracovišti lze vykonat ve kterékoli fázi specializačního vzdělávání též formou odborných stáží.

4. Hodnocení specializačního vzdělávání

a) Průběžné hodnocení školitelem - do průkazu odbornosti průběžné dokumentování praxe během přípravy a záznam všech absolvovaných školících akcí, zejména povinných; záznamy a hodnocení školitelem jsou prováděny pravidelně v šestiměsíčních intervalech.

b) Předpoklad přístupu k atestační zkoušce:

- absolvování povinných školících akcí – záznam v průkazu odbornosti,
- splnění požadovaných výkonů (logbook potvrzený školitelem), obhájení předepsaných diagnostických a psychoterapeutických případů,
- vypracování kazuistiky,
- složení atestační zkoušky v oboru klinická psychologie

c) Vlastní atestační zkouška - probíhá dle § 6-7 vyhlášky č. 337/2017 Sb., o zkouškách nelékařských zdravotnických pracovníků,

- *část teoretická* – 3 odborné otázky:
 - Obecná psychoterapie
 - Specifické přístupy v psychoterapii
 - Speciální
- *část praktická* – obhajoba písemně vypracované kazuistiky.

Atestační zkoušku lze vykonat nejpozději do 5 let od splnění všech požadavků daných vzdělávacím programem. Při neúspěšném absolvování lze zkoušku opakovat nejdříve za 6 měsíců ode dne neúspěšně vykonané zkoušky. Atestační zkoušku lze opakovat nejvýše dvakrát.

5. Profil absolventa

Klinický psycholog - psychoterapeut po absolvování specializačního vzdělávání má odborné schopnosti, znalosti a dovednosti, které jej opravňují poskytovat specializovanou psychoterapeutickou péči pacientům všech věkových kategorií ve všech typech zdravotnických zařízení, ve státním i nestátním sektoru. Pracuje na samostatném pracovišti klinické psychologie nebo ve zdravotnickém týmu určitého lékařského oboru, je připraven organizačně řídit a plánovat provoz klinicko-psychologického zařízení. Je seznámen se zásadami poskytování zdravotní péče. Ve své činnosti vychází ze svých odborných znalostí a dovedností a z etických zásad klinicko-psychologické a psychoterapeutické péče.

5.1 Charakteristika činností, pro které absolvent specializačního vzdělávání získal způsobilost

Kromě odborných činností klinického psychologa s dětmi i dospělými (*podle § 22 zákona č. 96/2004 Sb., resp. §§ 122 – 123 vyhlášky č. 55/2011Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků*) je způsobilý samostatně poskytovat i specializované psychoterapeutické výkony ve zdravotní péči, zejména:

- Kvalifikovaná individuální systematická psychoterapie některým z obecně uznaných psychoterapeutických postupů.
- Kvalifikovaná skupinová systematická psychoterapie některým z obecně uznaných psychoterapeutických postupů.
- Kvalifikovaná komunitní systematická psychoterapie některým z obecně uznaných psychoterapeutických postupů.
- Kvalifikovaná psychoterapie v malé skupině členů rodiny některým z obecně uznaných postupů.
- Terapie indikovaných poruch a nemocí dětí do 8 let psychologickými prostředky prováděná ve skupině maximálně 5 osob.
- Emergentní psychoterapie.

Do doby získání specializované způsobilosti (atestační zkoušky) vykonává psycholog ve zdravotnictví uvedené specializované činnosti pouze **pod odborným dohledem školitele**.

Dále je oprávněn k provádění činností zdravotnického pracovníka (v souladu s § 3, odst. 1, 2 a § 22 zákona č. 96/2004 Sb.).

6. Charakteristika akreditovaných zařízení a pracovišť

Vzdělávací instituce a zdravotnická zařízení zajišťující výuku účastníků specializačního vzdělávání musí být akreditována dle ustanovení § 45 zákona č. 96/2004 Sb. Tato zařízení musí účastníkovi zajistit absolvování specializačního vzdělávání dle příslušného vzdělávacího programu. Minimální kritéria akreditovaných zařízení jsou dána splněním odborných, provozních, technických a personálních předpokladů.

6.1 Akreditovaná zařízení a pracoviště

Personální požadavky	<p>Odborná kvalifikace školitele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atestace v oboru klinická psychologie či klinickém lékařském oboru, komplexní výcvik v psychoterapii a kvalifikační zkouška v psychoterapii (funkční specializace, certifikovaný kurz, atestace či ekvivalent), praxe alespoň pět let v úvazku 1,0 po získání kvalifikace v psychoterapii. • Zdravotnický pracovník • Nejméně pět let praxe na klinickém pracovišti poskytujícím psychoterapii <p>Doklady o odborné a specializované způsobilosti.</p> <p>Personální zajištění:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pokud je na pracovišti zaměstnán pouze odborník ve funkci školitele, uvede pracoviště v žádosti jméno osoby, která přebírá funkci školitele a vykonává odborný dohled po dobu nepřítomnosti školitele na pracovišti, přesáhne-li tato doba 1 měsíc.
Materiální a technické vybavení	<ul style="list-style-type: none"> • Prostorové podmínky splňují běžné požadavky na pracoviště vhodné k provádění psychoterapie.
Organizační a provozní požadavky	<p>Charakter pracoviště</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klinicko-psychologické pracoviště (samostatné ZZ nebo jako součást lůžkového nebo ambulantního zdravotnického zařízení), které provádí systematickou psychoterapii.
Bezpečnost a ochrana zdraví	<ul style="list-style-type: none"> • Součástí teoretické i praktické výuky je problematika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, hygieny práce a požární ochrany včetně ochrany před ionizujícím zářením. • Výuka k bezpečné a zdraví neohrožující práci vychází z požadavků platných právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. • Požadavky jsou doplněny informacemi o rizicích možných ohrožení v souvislosti s vykonáváním praktické výuky, včetně informací vztahujících se k opatřením na ochranu před působením zdrojů rizik

7. Programy povinných kurzů, stáží, seminářů**7.1 Charakteristika vzdělávacích aktivit****7.1.1 Program specializačního kurzu v psychoterapii**

Předmět	Minimální počet hodin
Psychoterapeutický proces. Etika v psychoterapii <ul style="list-style-type: none"> • Kontrakt a terapeutické uspořádání • Průběh psychoterapie, jednotlivé fáze • Přenos a protipřenos • Etické aspekty psychoterapie 	4
Farmakoterapie a psychoterapie <ul style="list-style-type: none"> • Biologická, sociální, filozofická a psychologická východiska • Principy a význam psychoterapie založené na důkazech a vědecky ověřené psychoterapeutické postupy • Psychoterapie a farmakoterapie v klinické praxi (předpoklady integrace, přínosy, rizika) 	4
Psychodynamický pohled na neurotická a psychotická onemocnění <ul style="list-style-type: none"> • Vznik a vývoj psychoanalýzy a od ní odštěpených škol • Pojem psychická realita • Ukázka klinické práce s neurotickým, hraničním a psychotickým pacientem 	4
Kognitivně behaviorální terapie <ul style="list-style-type: none"> • Obecná charakteristika behaviorálních terapií • Kognitivně behaviorální terapie, třetí vlna KBT • Neobehaviorální model a úzkostné poruchy 	4
Systemická a rodinná terapie <ul style="list-style-type: none"> • Modely systemické a rodinné terapie • Terapie jako změna významů - milánská škola a pokračovatelé • Sociální konstrukce a narativní přístupy 	4
Psychoterapie dětí a adolescentů <ul style="list-style-type: none"> • Specifika psychoterapie u dětí • Uspořádání psychoterapeutické situace, vliv rodičů • Psychoterapie u specifických klinických problémů 	4
Psychoterapie u psychosomatických poruch	4

<ul style="list-style-type: none"> • Teoretická východiska • Specifika a rizika • Metody 	
Psychoterapie u psychotických poruch <ul style="list-style-type: none"> • Specifika • Možné cíle • Terapeutický vztah. 	4
Celkem	32

Personální a technické zabezpečení kurzu

Personální zabezpečení
<ul style="list-style-type: none"> • Lektoři – zkušení odborníci v oblasti psychoterapie, s minimálně 10 lety praxe (v úvazku 1,0) v oboru po získání kvalifikace v psychoterapii.
Technické zabezpečení
<ul style="list-style-type: none"> • Učebna pro teoretickou výuku s příslušným vybavením; poskytnutí studijních textů

7.1.2 Program specializačních seminářů v psychoterapii

Předmět	Minimální počet hodin
Rozbor kasuistických příkladů	6
Aktuální téma z oblasti psychoterapie	2
Celkem	8

8. Seznam doporučené literatury

Doporučená literatura
Kratochvíl S. (2012). Základy psychoterapie. Praha: Portál
Prochaska J.O., Norcross, J.C. (1999). Psychoterapeutické systémy. Praha: Portál, 1995.
J.Raboch, P.Uhlíková, P.Hellerová, M.Anders, M. Šusta (eds.) (2014). Psychiatrie: Doporučené postupy psychiatrické péče IV. Praha: Psychiatrická společnost ČLS JEP, 2014
Vymětal J. (2004). Obecná psychoterapie. Praha: Grada
Vymětal J. (2007). Speciální psychoterapie 2. Praha: Grada
Vymětal J. (2010). Úvod do psychoterapie

VYBÍRAL, Z., ROUBAL, J.: SOUČASNÁ PSYCHOTERAPIE, PORTÁL, 2010

VYBÍRAL, Z., ROUBAL, J. : SOUČASNÁ PSYCHOTERAPIE. PORTÁL, PRAHA 2010.

MCWILLIAMS, N. : PSYCHOANALYTICKÁ DIAGNÓZA. PRAHA, PORTÁL 2015

PRAŠKO, J., MOŽNÝ, P., ŠLEPECKÝ, M. A KOL.: KOGNITIVNĚ BEHAVIORÁLNÍ PSYCHOTERAPIE PSYCHICKÝCH PORUCH. TRITON, PRAHA 2007

WEISS, P. A KOL.: ETICKÉ OTÁZKY V PSYCHOLOGII. PRAHA, PORTÁL 2011.